

Factsheet Archeologie

1. Inleiding

Bij deze factsheet gaat het om het beschermen van archeologische resten die zich (naar verwachting) in de bodem bevinden. Op dit thema zijn diverse wettelijke kaders van toepassing die deze bescherming reeds waarborgen. Daarnaast is er gemeentelijk beleid waarin deze wettelijke kaders zijn geconcretiseerd en is onderzocht waar zich (mogelijk) archeologische waarden in de Haagse bodem bevinden.

2. Ambities

Definities, bestaande wetgeving en beleid

Definities

Archeologische waarde:

de waarde die een gebied bezit op grond van de aldaar aanwezige dan wel te verwachten archeologische resten.

Archeologische verwachting:

de aan een gebied toegekende verwachting in verband met de kans op het voorkomen van archeologische resten

Wetgeving

In de Monumentenwet (artikel 38a) is vastgelegd dat gemeenten bij de vaststelling van bestemmingsplannen rekening moeten houden met aanwezige en te verwachten archeologische waarden. Daarnaast is in artikel 53 van de Monumentenwet bepaald dat de archeologische meldingsplicht te allen tijde van kracht blijft. Dit houdt in dat wanneer bij graafwerkzaamheden vondsten worden aangetroffen waarvan de vinder redelijkerwijs moet kunnen weten dat het archeologie betreft, dit gemeld moet worden bij het bevoegd gezag.

De kosten van vooronderzoek en indien noodzakelijk opgraving of begeleiding zijn voor de initiatiefnemer.

Gemeentelijk beleid

Voor het gehele grondgebied van Den Haag heeft de gemeente een Archeologische Waarden- en Verwachtingenkaart (AWVK) opgesteld. In de Beleidsnota Archeologie 2011-2020 'In het verleden ligt het heden' (RIS 180680) geeft de gemeente aan hoe ze zorg wil dragen voor de archeologische sporen en resten in de Haagse ondergrond.

Op de gemeentedeckende AWVK komen drie eenheden voor waaraan de gemeente beleid heeft gekoppeld:

1. Terreinen met een archeologische waarde, dat wil zeggen: waarvan is vastgesteld dat er zich belangrijke archeologische sporen en resten bevinden. In het kader van de archeologische monumentenzorg stelt de gemeente hier voorwaarden aan bodemversturende activiteiten dieper dan 50 cm onder maaiveld;
2. Gebieden waar archeologische resten en sporen kunnen worden verwacht (op basis van de bodemopbouw en/of historische kaarten). Bij activiteiten met een bodemverstoring groter dan 50 m² en dieper dan 50 cm onder maaiveld stelt de gemeente hier voorwaarden voor onderzoek en bescherming van mogelijk aanwezige sporen en resten.

3. Gebieden waar geen archeologische sporen/resten (meer) worden verwacht. Hier verbindt de gemeente op het gebied van de archeologie geen voorwaarden aan bodemverstorende activiteiten.

Het gemeentelijk archeologiebeleid geldt voor het geheel van de Trekvlietzone en de Binckhorsthaven en deels voor de Begraafplaatszone en de Spoorboogzone.

In de beleidsnota worden daarnaast enkele beleidsdoelstellingen geformuleerd, waarvan de volgende relevant zijn voor het omgevingsplan Binckhorst:

- De gemeente Den Haag streeft ernaar om archeologische waarden zoveel mogelijk “in situ” in de grond te bewaren. Bij de aanwezigheid van betekenisvolle archeologische resten wordt gekeken of een plaanpassing kan worden toegepast. Wanneer een plaanpassing onmogelijk blijkt te zijn wordt de archeologische vindplaats zo goed mogelijk opgegraven en gedocumenteerd. Het door de gemeente opgestelde Programma van Eisen is daarbij leidend.
- Den Haag gaat uit van de (wettelijk vastgestelde) regel dat de “initiatiefnemer” van graaf- of bouwwerkzaamheden de kosten van archeologisch onderzoek betaalt. Dat betekent ook dat de gemeente voorlichting moet geven over wat het Haagse archeologiebeleid betekent bij ruimtelijke ontwikkeling. Wat de kosten voor opgravingen betreft overweegt de gemeente een tegemoetkoming aan particulieren bij extreem hoge kosten.
- De gemeente Den Haag wil de resultaten van archeologie ‘teruggeven’ aan de mensen. En daarmee het verleden van onze stad dichterbij de mensen brengen. De gemeente doet dat door voorlichting te geven via verschillende middelen zoals tentoonstellingen, publicaties, lezingen, open dagen en lessen. Maar ook door archeologie als inspiratiebron te gebruiken in de openbare ruimte bijvoorbeeld bij nieuwbouw of bij infrastructurele werken.

Sectorale ambitie archeologie

De kaders voor de archeologische ambitie voor de Binckhorst zijn gelegen in zowel wetgeving als gemeentelijk beleid. Beiden hebben als ambitie het tegengaan van aantasting van archeologische waarden (bekende en geregistreerde vindplaatsen) en archeologische verwachtingen (gebieden waarin zich naar verwachting archeologische waarden bevinden of waar waarden bekend zijn zonder dat over de datering, de grootte of het belang iets nader te zeggen valt). Behoud van waarden kan op verschillende manieren: door het in situ in de grond bewaren als meest duurzaam behoud of het zorgvuldig opgraven van archeologische resten. Dit leidt tot de volgende ambitie voor de gehele Binckhorst: *rekening houden met archeologische waarden en verwachtingen.*

3. Confrontatie A: Sectorale ambitie vs gebiedsvisie

In de gebiedsvisie is ten aanzien van archeologie niets opgenomen. Dit betekent dat de hiervoor opgenomen sectorale ambitie niet aangescherpt hoeft te worden.

4. Bestaande situatie (inclusief referentiesituatie)

IJzertijd en Romeinse tijd

De Binckhorst ligt in een gebied met een hoge archeologische verwachtingswaarde door de ligging op strandwallen. Op de strandwallen was al vanaf ongeveer 3500 v. Chr. bewoning mogelijk. Er kunnen zich sporen uit de late IJzertijd en resten uit de Romeinse tijd bevinden. In de Romeinse tijd lag in de omgeving van de Binckhorst de grens van het Romeinse rijk. Hiervan is de locatie van het Forum

Hadriani ten zuiden van de Binckhorst een belangrijk overblijfsel. Deze ondergrondse overblijfselen van de Romeinse stad zijn als rijksmonument aangewezen. Rondom dit rijksmonument zijn ook andere archeologische vondsten te verwachten. In het kader van de realisatie van de Rotterdamsebaan is (en wordt) archeologisch onderzoek gedaan naar de resten die rond het rijksmonument aanwezig zijn. Dit betreft onderzoek ter plaatse van het tracé van de weg. Rondom het tracé is geen onderzoek gepland. Vanwege de nabijheid van de Romeinse stad is op en rond de strandwallen kans op het aantreffen van resten van Romeinse graven, wegen en met infrastructuur geassocieerde zaken.

Middeleeuwen

Ook uit de vroege middeleeuwen kunnen sporen worden aangetroffen op de strandwallen. Uit de late Middeleeuwen stamt het belangrijk archeologisch monument Kasteel De Binckhorst, dat tevens een gemeentelijk aangewezen belangrijke archeologische plaats is. Rondom het kasteel zijn overblijfselen gevonden van boerderijen behorende bij het kasteelterrein. De exacte archeologische waarde is nog niet voldoende vastgesteld. Ter plaatse van het huidige kasteel heeft vermoedelijk een oudere voorganger gestaan, waarvan resten in de bodem aanwezig kunnen zijn.

Archeologische verwachting en onderzoek

Voor grote delen van het plangebied geldt een redelijke tot grote kans op archeologische sporen. Ter plaatse van de strandwallen die in de ondergrond aanwezig zijn is de archeologische trefkans het grootst. Dit ondanks de gebouwen die in de 20^e eeuw in het gebied gebouwd zijn. Door de mogelijk aanwezige resten van een Romeinse weg en onzekerheid over de grootte van het boerderijcomplex rondom Kasteel de Binckhorst, is de verwachting dat ook in grote delen van het gebied buiten de strandwallen archeologische sporen worden aangetroffen.

Vanwege de kans op archeologisch waardevolle resten is archeologisch onderzoek noodzakelijk bij ingrepen waarbij de bodem wordt geroerd in de aangegeven gebieden. Vervolgens dient gehandeld te worden naar de uitkomsten van dat onderzoek conform de archeologische beleidscyclus. Waar archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn (rondom Kasteel De Binckhorst), dient te worden aangetoond dat de werkzaamheden deze waarden niet aantasten. Bij voorkeur worden de resten in de bodem bewaard, indien dit niet mogelijk is moeten de resten onderzocht, bewaard en gedocumenteerd worden. Aangezien voor aanleg van de Rotterdamsebaan uitgebreid onderzoek wordt gedaan naar archeologische waarden kan dit enige handreiking bieden voor ontwikkeling.

Achtergrondinformatie

De Cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Zuid-Holland bevat naast informatie over cultuurhistorische waarden ook een overzicht van archeologische en landschappelijke kenmerken. De kaart is bijvoorbeeld te raadplegen voor de exacte ligging van de strandwallen in de Binckhorst en andere geomorfologische informatie. Meer informatie over (te verwachten) archeologische waarden in de Binckhorst is te vinden in het Achtergrondrapport Cultuurhistorie en Archeologie bij het MER Rotterdamsebaan en het bij dat rapport als bijlage beschikbare archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek.

5. Confrontatie B: Sectorale ambitie vs huidige situatie

De geformuleerde ambitie is in lijn met de huidige situatie. De bestaande situatie (archeologische waarden en te verwachten waarden) worden met de geformuleerde ambitie voldoende beschermd.

6. Borging in omgevingsplan

Uit de Erfgoedwet volgt dat bij de vaststelling van bestemmingsplannen rekening gehouden moet worden met aanwezige en te verwachten archeologische waarden. Deze bepaling is in het omgevingsplan vertaald in een algemene randvoorwaarde die geldt indien sprake is van grondroering: “Er wordt rekening gehouden met archeologische waarden”.

Via een beleidsregel wordt concreet gemaakt wanneer voldoende rekening gehouden wordt met archeologische waarden.

De drie verschillende eenheden op de Archeologische Waarden- en Verwachtingenkaart zijn vertaald in het GIS-systeem.

7. Samenvatting

Ambitie Binckhorst:

“Rekening houden met archeologische waarden en verwachtingen”